

РЕЦЕНЗІЇ

Стеценко Світлана Власівна

Нове «обличчя» в політичній науці: рецензія на підручник «Правова політологія» за редакцією Кресіної Ірини Олексіївни¹

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-1.23>

Стеценко Світлана Власівна
кандидат історичних наук,
доцент кафедри політичних наук
та права
Київського національного університету
будівництва і архітектури
Повітрофлотський проспект, 31,
Київ, Україна

Важливим етапом оформлення інституційної дизайну нової субдисципліни політичної науки – правової політології – став вихід у світ вузівського підручника¹. В авторський колектив під керівництвом доктора політичних наук, академіка Української Академії політичних наук І.О. Кресіної ввійшли провідні вітчизняні науковці, дослідники в даній галузі науки.

Правова політологія постала наприкінці 1990 – на початку 2000-х років як результат власного бачення українськими суспільствознавцями динаміки трансформації вітчизняної політико-правової системи (термін, що введений в науковий обіг саме в цьому підручнику). Сучасний етап концептуалізації та інституціоналізації правової політології як науки та навчальної дисципліни позначений «формуванням власної теоретико-методологічної бази, розширенням кола дослідників, які займаються цією проблематикою, створенням концепції, яка відображає досягнутий рівень знань і є своєрідним підґрунтям подальших наукових пошуків у даному напрямі» (с. 9).

Архітектоніка підручника чітко вивірена, ніщо не відволікає від тексту: лапідарні формулювання плану лекції, власне текст, контрольні запитання та завдання, рекомендована література. Щодо списку літератури, то варто відразу відмітити наявність досить потужного масиву видань світової та вітчизняної наукової думки, опрацювання якого, зокрема, студентами дозволяє отримати високий освітній рівень та відповідні компетентності. П'ятнадцять розділів підручника ґрунтовно роз-

кривають проблематику щодо правової політології як науки та навчальної дисципліни; взаємодії політики та права; історії світової та вітчизняної думки з правової політології; методології пізнання політико-правової дійсності, а також проблеми політичної влади; політичного права; правової політики; політико-правової системи та її інститутів; політичних режимів; виборчого права та політико-правового прогнозування.

Очевидними позитивними стандартами академічного курсу лекцій з правової політології є відсутність акцентації в текстах на необхідності критичного переосмислення нашої «гарячої» політичної історії та врахування контраверсійних трактувань чутливих для українського суспільства політико-правових питань. Тексти лекцій убезпечені як від полемічної гостроти, так і від політико-правового «антикваріату». Це надає підручнику формалізованості та академічності.

Авторський колектив розглядає правову політологію як постнекласичний етап розвитку політичної науки, що характеризується плюралізмом, комплексністю, міждисциплінарністю наукових досліджень, формуванням нової теорії та методології пізнання. Відзначається безумовна роль у становленні правової політології процесів глобалізації та демократизації, що принесли з собою новий політичний порядок та нову політико-правову суб'єктність. Сформована на межі політології та правознавства правова політологія постала як своєрідна колаборація, інтегративна система знань з об'єднаними пізнавальними ресурсами обох наук.

Віддаючи належне плюралізму наукових дискурсів щодо визначення предмету правової

¹ Правова політологія. Академічний курс : підручник / за ред. І.О. Кресіної. Київ : Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2021. 480 с.

політології, появі інших назв (юридична політологія, політологія права), авторський колектив підручника сконсолідований щодо назви – правова політологія, і щодо визначення предмету: «Специфікою правової політології є те, що вона розглядає політичні аспекти права, звертаючись до вивчення характеру і закономірностей внутрішніх зв'язків права з природою політичного... вивчає реальне втілення права в системі суспільно-політичних відносин, аналізує можливості використання права суб'єктами політики, ефективність дії права, його інститутів і норм у регулюванні суспільно-політичних відносин» (с. 13). Правова політологія виконує низку найважливіших функцій: пізнавальну, координаційно-стабілізаційну, аксіологічну, політико-правової соціалізації, прогностичну, науково-академічну.

На наш погляд, значний теоретичний та практичний інтерес представляють зосереджені в підручнику наукові дослідження, присвячені питанням політико-правової системи. У відповідній лекції (розділ 9) представлений експериментальний характер її вибудовування. Аналізуються питання суверенітету унітарних та федеративних держав, що включають у себе два аспекти: чи можна поділити суверенітет взагалі і чи можуть бути суверенними окремі суб'єкти. У контексті так званої актуалізації з боку деяких політичних сил питань федералізації України відповідь на понятійному рівні чітко розмежує федерацію і децентралізовану унітарну державу.

Пострадянська динаміка української політико-правової системи безпосереднім чином відображає еволюцію механізмів представництва громадянських інтересів, стратегії правлячих еліт та їх політико-економічних коаліцій. Актуально-інноваційним виглядає аналіз новітніх наукових підходів щодо концепту гібридного (транзитного, перехід-

ного) політичного режиму (с. 352–358). Аргументованим та переконливим сприймається висновок про типологічні характеристики гібридності українського політичного режиму, із-за присутніх в ньому більшості атрибутів демократії при одночасному функціонуванні інститутів попереднього режиму.

Використаний аналітичний інструментарій виявив специфіку функціонування універсальних механізмів розвитку влади, тих її параметрів, які лежать в основі еволюції українського суспільства. У цьому контексті цікаво читається матеріал про «інституційну пастку», наповнену корупцією, клієнтелізмом, кумівством, про «пастку» гібридності. З іншого боку, хотілося б побачити більш розгорнуту відповідь і підвищений градус жорсткості щодо наближення інклюзивності наших інститутів, щодо медіаінструментів, котрі сьогодні демонструють особливу форму організації влади.

Хочеться розділити авторську позицію, що інституціоналізація політико-правових цінностей залежить від усвідомлення та реалізації активною частиною суспільства (а ми маємо справу з креативною частиною української молоді – студентством) власної спроможності та самоврядування і формування влади на принципах рівності і свободи. Загалом, найближчі перспективи демократизації відкриваються далеко не обнадійливо. І в цьому сенсі відчувається внутрішній драматизм, що утримується в текстах лекцій академічного курсу з правової політології.

Разом із тим це не виключає бажання дискутувати з колегами, знаючи, що, лише з часом ми дізнаємося, яка політико-правова відповідь визначить реальний хід подій. Академічний курс лекцій «Правова політологія» як пілотний підручник нової політичної субдисципліни спонукає до науково відповідальної реакції на прочитане.